

KURTULUŞ SAVAŞINDA KÜRTLER

Hazırlayan:
**AYDOĞAN
BÜYÜKÖZDEN**

RESMİ BİR BELGEYE GÖRE KÜRTLERİN SOY VE TARİHLERİ

bugün 8. sayfamızda

CHP Kurultayının kesin sonuçları:

**1534 delegeden 985'i
Genel Yönetim
listesine oy verdi**

5. SAYFADA

Aydınlık

Kuruluş yılı: 1921
Kurucusu: ŞEFİK HÜSNÜ

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ VE EZİLEN HALKLAR, BİRLEŞİN!

PAZARTESİ

28

MAYIS 1979

500 KURUŞ

K. Maraş Dosyası

İDDIANAME

Bugünden itibaren
5. sayfada

Kontenjan Grubu
Başkanı

Baykara:
"İki büyük
parti arasındaki
çekişme
birliği önlüyor"

• "Siyasi partiler birbirleriyle
çekişiyor diye asker
müdahalesi olmaz"

ANKARA (ÖZEL)
Cumhurbaşkanı Kontenjan Senatör-
leri Grubu Başkanı Zeyyad Baykara,
iki büyük parti arasında mevcut olan
çekişmenin birlik kurmasını önledi-
ğini söyledi.

Zeyyad Baykara'nın New York Ti-
mes muhabirinin ülkenin iç politika-
sıyla ilgili sorularına verdiği cevaplar,
Yankı dergisinde yayımlandı.

Baykara, ülkenin sorunlarını çö-
mek için güçlü bir hükümete ihtiyaç
olduğu, büyük partilerin ise zıtlık için-
de bulunduğu biçimindeki bir soruyu
cevaplarken, aslında partilerin tüzük
ve programları bakımından pek zıtlık
içinde bulunmadığını, fakat uygula-
mada programlar dışında parti çekiş-
melerinin görüldüğünü söyledi.

Baykara, büyük bir
koalisyon ya da tarafsız
bir Başbakan, başkanlı-
ğında kurulacak hükümet
konusundaki görüşlerini
belirtirken de grupları-
nın çeşitli kerele bu iste-
ği ifade ettiğini, zorluk
karşısında iki büyük
partinin birleşmesini
söyledi ve "iki büyük parti
arasında mevcut çekiş-
me ve tenkit havası, bun-
ların biraraya gelip bir-
lik kurmasını önlemiş-
tir," dedi.

Zeyyad Baykara,
Cumhurbaşkanının geniş
tabanlı hükümet öneri-
siyle ortaya çıkabileceğini,
ancak bunu yirürlüğe
koyacak olanın parla-

(Devamı sa. 7, sü. 6'da)

**İçişleri ve Adalet
Bakanlarını
göreve çağırıyoruz**

*Ipekçi ve diğer siyasi
suikastları
aydınlatacak olan*

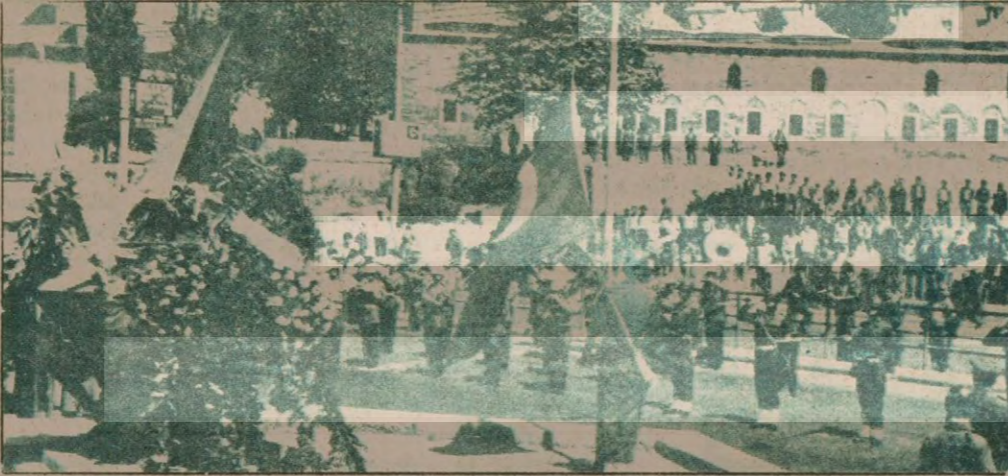
Balıkesir olayının üstü örtülmemeli

Anayasa ve Hürriyet Bayramı kutlandı

- Korutürk: "Anayasamızdan
kıvanç duyuyoruz"
- Atalay: "Özgürlüklerimizi
yıkıcı güçlere karşı
korumak zorundayız"

HABER MERKEZİ
27 Mayıs Hürriyet ve Anayasa
Bayramının 19. yıldönümü dün
törenlerle kutlandı.

(Devamı sa. 7, sü. 4'de)

27 Mayıs Hürriyet ve Anayasa Bayramı İstanbul'da çeşitli törenlerle kutlandı. Fotoğrafta 27 Mayıs Şehidi Turan Emeksin'in Hürriyet Meydanı'ndaki Anıtı önünde yapılan tören görülmektedir. (Fotoğraf: Yusuf ÇELİK)

Ipekçi'nin katili
sanılan Türker'in
kaçışının
sorumlusu
komiseri, hakim
Özercan koruyor

- Olavda MIT'in de
parmağı var
- Balıkesir'de
olağan teftişlerini
sürdüren mi-fetiş
hakimler bu
konuya
eğilecek mi?

HABER MERKEZİ
Abdi Ipekçi cinayeti
ve diğer önemli siyasi
cinayetleri aydınlatacak
olan Balıkesir olayının
üzerine gidilmesi konu-
sunda Adalet ve İçişleri
Bakanlıklarının ne gibi
bir tutum alacakları me-
rakla bekleniyor.

Kocabaş hücresi men-
subu ve Abdi Ipekçi'nin
katili olduğu sanılan
Kemal Türker'in ve ko-
mando Sadık Kısır'ın ka-
çışından sorumlu Ana-
fartalar Karakolu Başko-
miseri Nefi Erdüymuş'un
MHP'lileri korumakla
ünlü Asliye Ceza Hakimii
İ. Hakkı Özercan tarafın-
dan korunduğu saptandı.
(Devamı sa. 7, sü. 7'de)

Sedat, Vance
ve Begin 10 saat içinde
iki kez görüştüler

Ragıp Duran
Kahire'den
bildiriyor

Mısır-İsrail görüşmeleri hızlı geçiyor

Mısır Devlet Başkanı
Enver Sedat önceki gün
El Arış'te ilk kez namaz
kıldıktan ve Mısır bay-
rağını gönderme çekitten
sonra dün de İsrail Baş-
bakanı Menahem Begin
ve ABD Dışişleri Bakanı
Cyrus Vance ile Şeba
ve El Arış'te resmi temas-
larını sürdürdü.

Sedat beraberinde
Başbakan yardımcısı Hü-
snü Mübarek, Başbakan
Mustafa Halil, Savunma
Bakanı Kemal Hasan Ali
ve Dışişleri Bakanı But-
(Devamı sa. 7, sü. 1'de)

İzlenimler

Kahire'de El-Aris
sevinci

"Sinai Mafiş
İzraili"

Ragıp Duran

El Arış'ten dönerken
45 kişilik uçakta 70 ki-
şiyiz. Dünya basınının
muhabirleri, TV Kamera-
ları, Teypler. El Arış tö-
renini izlemeye gelen Ka-
hire uleması din adamları
(Devamı sa. 7, sü. 9'da)

Yorgo Rallis

Gündüz Okçün

Okçün ve Rallis Hollanda'da görüşecek

- NATO Bakanlar Konseyi Toplantısı
çarşamba günü başlıyor

ANKARA (ÖZEL)
Türkiye ile Yunanistan Dışişleri Bakanları
Gündüz Okçün ile Yorgo Rallis bu hafta Hollan-
da'da bir araya gelerek iki ülke arasındaki sorun-
ları görüşecekler.

Okçün, üç gün sürecek Bakanlar Konseyi
İlkbahar Toplantısı boyunca NATO üyesi ülke-
lerin Dışişleri Bakanlarıyla ikili görüşmeler de
yapacak. Bu arada Okçün'ün İngiltere'nin yeni
Dışişleri Bakanı olarak atanması hakkında da görüş-
meler yapacak. (Devamı sa. 7, sü. 4'de)

Yunanistan,
bugün
AET'nin
10. üyesi
oluyor

Yazısı 5. sayfa

Ödalar Birliği
Kongresi
sona erdi

Odalar Birliğinin
yeni başkanı:
Mehmet Yazar

Yazısı 5. sayfa

Canları sırtlarında Suruçlular...

Yine jandarma basmış, erkekler atılmış ciplere gitmişler. Kadınlar kalmas-
köyde. Bir de çocuklar... Kadınlar "erkeklerimizin adı mahkuma çıktı"
diyorlar " Hep böyle, hep böyle, jandarma gelir. Hep böyle..."

"BİNBAŞI PADAR" DEDİNİZ Mİ, SURUÇLU ŞÖYLE BİR DURUYOR

Röportaj:
Kemal Demirel-
Ali Tokatlı

"Köpeklerine Kürtçe
isim takan, köylüleri kö-
pekle bir çuvala koyup
döven Jandarma Tabur
Komutanı Binbaşı Meh-
met Padar". Bu isim
Suruç'u aşmış artık. Civar
kasabalarında, yakın illerde
köylülerin dilinde. "Za-
lim bir binbaşı varmış.
Bu binbaşı diye başlayıp
anlatılan hikayeler..."

Suruçlular ne halde-
dir, bu iddialar ne derece
doğrudur? bizzat Suruç-
luların ağzından dinle-
mek için Suruç'a gittik.
Suruç köylerini tek tek
gezdik İtmanak'a, Merdi-
sime'l'e, Zahvan'a, Boydi-
ye, Siveydi'ye Turvandan
köylerine gittik. Suruç'un
Aşağıparapara, Yukarı-
parapara köylüleriyle
konuştuk. Alizer ve Bo-
cayan köylerini gezdik.

Bu köylerin yeni
isimleri de var. Ama Suruç'ta köylüler, köylerine
sonradan takılan isimleri
kullanmadığı gibi bilmi-
yorlar. (Devamı sa. 7, sü. 3'de)

Parapara Köyünden Halil Gündoğdu, "Kaçak
ihbarı verdim, karakolda dayak yedim."

Mehmet Çetin'in köylüleri:
"O'nun düşüncesini
yok edemediler"

TIKP ve köylüleri tarafından
yaptırılan mezarı başında

MEHMET ÇETİN

KÖYLÜLERİ TARAFINDAN ANILDI

TIKP Kurucusu Mehmet Çetin,
geçen yıl jandarma kurşunuyla
öldürülmüştü

PAZARCIK (ÖZEL)
TIKP Kurucusu Mehmet Çetin,
Jandarma kurşunuyla öldürülüşü-
nün 1. yılında, mezarı başında köy-
(Devamı sa. 7, sü. 6'da)

Resmi Belgeler ve Olaylarla

Kurtuluş Savaşında KÜRTLER

Hazırlayan: AYDOĞAN BÜYÜKÖZDEN

1.BÖLÜM:ERZURUM KONGRESİNE KADAR BÜYÜKÖZDEN

Mondros Mütarekesi imzalanmıştı.

İngilizler "Bağımsız Kürdistan" diyerek Doğu'yu sömürgeleştirmeye hazırlanıyordu

MUSTAFA KEMAL:

Mondros'ta, Osmanlı devletinin sonunu ve Anadolu'nun sömürgeleştirilmesini imzalayan heyet. Önde oturanlar: Rauf Orbay, Resat Hilmi Bey, Said Bey, Tevfik Bey ve Ali Türkgeçdi. Rauf Orbay daha sonra milli mücadele safına katılacaktır.

"Yabancı bir devletin himayesinde esir yaşamaktansa..."

30 Ekim 1918 sabahı, Midilli'nin Mondros Limanına demirlemiş İngiliz kruvazöründe Osmanlı İmparatorluğu, sonunu ilan eden imzayı atıyordu. Artık Osmanlı İmparatorluğu diye bağımsız bir devlet kalmıyordu, ordunun silahları elinden alınıyor ve dağıtılıyordu. Birinci Dünya Savaşı sırasında Alman işbirlikçisi İttihat ve Terakkiyeciler taşı tarağı toplayıp kaçarken, bu sefer İstanbul'da, Mondros Mütarekesini bütün müttefik devletler adına imzalayan İngilizler işbirlikçileri boy gösteriyordu. İngilizci Hüriyet ve İtilaf Partisi tekrar siyaset sahnesine çıkıyordu.

Anadolu sömürgeleştirilmek tehlikesiyle karşı karşıyaydı

İngilizler ve müttefikleri Mondros Mütarekesi ile açıkça Türkiye'nin istedikleri yerlerini işgal etme hakkını alıyordu.

"Müttefikler güvenliklerini tehdit edecek durum olduğunda herhangi bir stratejik noktasını işgal hakkına sahiptir" (Madde 7).

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkış sebeplerinden birisi de çöken Osmanlı İmparatorluğunun emperyalistler tarafından paylaşılmak istemesiydi. Artık bütün Anadolu sömürgeleşmek tehlikesiyle karşı karşıya idi.

Savaş, halkı bitkin düşürmüştü. Köyler yıkılmış, evler, ocaklar dağılmıştı. Bu arada, savaş sırasında işgale uğrayan Doğu Anadolu'da durum daha da kötüydü. Rus Çarları, Erzincan üzerinden Kermah'a kadar ilerlemiş, buradan Güneydoğuya yönelerek Kiğı, Muş, Bitlis ve Van gölünün güneyine kadar olan bölgeleri işgal etmişlerdi. Çarlık orduları ancak Bitlis'e Siirt arasında kalan Deliklikaş denilen yörede, halkın direnişi ile durdurulmuştu.

Birinci Dünya Savaşı'nın çıkma nedenlerinden biri de Osmanlı İmparatorluğunun emperyalistler tarafından sömürgeleştirilmek istemesiydi. Birinci Dünya Savaşı'na katılan emperyalistler çok önce Anadolu'yu aralarında paylaşmışlardı.

Mondros Mütarekesini imzalarken 7. maddede işgal hakkıyla yetinmeyecek Doğu Anadolu'da işi iyice garantiye almak için yeni bir madde daha ekletmişti. Buna göre:

"İtilaf Partisinin kuruluşundan az sonra, Kürt Teali Cemiyeti adıyla bir kuruluş ortaya çıkıyor. Kürt Teali Cemiyeti İngiliz işbirlikçisi Hüriyet ve İtilafçılarla birlikte hareket ediyor ve İngiliz desteğiyle bir Kürdistan kurulumu için çalışıyor. (Nutuk, s.6) Merkezi İstanbul'da bulunan bu cemiyet kısa sürede Diyarbakır, Bitlis ve Elazığ'da da şubeler açmıştı. (Nutuk, Belge 3-4-8) Diyarbakır Vali Vekili, Mustafa Kemal'in telgrafına verdiği cevapta bu cemiyetin faaliyetlerini şöyle anlatıyordu:

"Diyarbakır'da bazı gençlerden oluşan Kürt Cemiyeti, İngiliz himayesinde bir Kürdistan kurulumu propagandası yapması üzerine, buraya gelen Süleymaniye sorumlusu Mister Nowill'in fikirlerini kapımalari ve bu girişimleri Cemiyetler Kanununa aykırı olduğu için sözü geçen cemiyet hakkında kanuni takibat yapılmıştır" (Nutuk Belge 8)

Doğu'da yaşayan Kürtler ve Türkler çektikleri bunca acıdan sonra şimdi esaret tehdidiyle karşı karşıyaydılar. Nitekim daha Mondros Mütarekesi imzalanmadan İngiliz ajanları bu bölgede boy göstermeye cıktan başlamışlardı. İngilizler bir yandan Ermenileri "bağımsızlık" adı altında kışkırtıyorlar, bir yandan da Kürt meselesi ile yakından ilgileniyorlardı.

İngilizler Kürtlere el atıyor
İstanbul'da Hüriyet

Mustafa Kemal'in birlik çağrısı
Mustafa Kemal ise ver-

Birinci Dünya Savaşında işgale uğrayan Doğu'da halk binbir yokluk içinde savaşı. İşgal karşısında halk yerinden yurdundan oldu. Yukarıda işgal üzerine göç eden Kürt köylüleri görülüyor.

Anadolu işgal edilirken İngilizler ve onlarla işbirliği yapan Kürt Teali Cemiyeti "Bağımsız Kürdistan" diye ortaya çıkıyorlardı. Mustafa Kemal ise Kürtlere "Bir yabancı devletin himayesinde zelim ve esir yaşamaktansa, varlığını korumak ve bağımsızlık için birleşelim" çağrısını yapıyordu

Milli Eğitim Bakanlığınca yayınlanan İslam Ansiklopedisine göre KÜRTLERİN SOY VE TARİHLERİ

Kürtlerin İrani Kavimlerden Sayılması Dil ve Tarih Verilerine Dayanmaktadır

KÜRTLER, ön Asya'da yaşayan bir kavim. Bunların yaşadıkları yerler bir çok seyahatler tarafından gezilmiş. Kürtleri dil, tarih, etnografya vb. bakımından tekkik eden bir çok eserler ortaya konulmuş ise de, umumi mahiyette bir tekkik henüz yapılmamış bulunduğu gibi esasen elde mevcut malumatın doğruluğu ve eksik bir mahiyet arzemesi ve araştırmaların kullandıkları usullerin birbirine uymaması, böyle bir tekkiki güçleştirmektedir.

KÜRTLER NEDEN İRANI KAVİM SAYILMAKTADIR?

Kürtlerin İrani kavimlerden sayılması, irki olmaktan ziyade dil ve tarih bilgilerine dayanmaktadır. Bunların bedeni vasıfları yer yer değişir. Kürtlerin gariban garba doğru yayılmış olmaları ihtimal dahilindedir. Bununla beraber, kürtlerin merkezi sahaya yerleşmelerinden evvel, burada, isimleri kendilerini benzeyen yaşamış oldukları ve bunların sonradan İrani menşeli kürtler ile karışmış bulunduğu ileri sürmek mümkündür.

"Kürtlerin merkezi sahaya yerleşmelerinden evvel, burada isimleri kendilerinkine benzeyen (Kardu), fakat başka menşeli bir kavim yaşamış oldukları ve bunların sonradan İrani menşeli Kürtlerle karışmış bulunduğunu ileri sürmek mümkündür"

(7) Ermenilerin gelmesi üzerine (7. asra doğru) Haldiler dağılarak, dağlara çekildiler ise de, isimleri Van gölünün sınımlarında bogenin yer adlarında baki kaldı.

KARDULAR BUGÜNKÜ KÜRTLERLE AYNI BÖLGEDE YAŞAMIŞLARDI

Kardular, ister samilere, ister yerli irklara bağlansın, eski Karduların işgal ettikleri bölge bugün kürtlerin esas yaşama sahalarından birini teşkil etmektedir. Bu suretle Karduların kürtler ile aynı olduğu neticesine varılmış idi ki, bu görüş tarzi 20. asr başlarında bir mütearife halinde idi; Daha ileri gidilerek Kürtler doğrudan doğruya urartulara bağlanıyordu. Evvelce Reishe, Constantin Porphyrogenitus. De cerimanis hakkındaki serinde Chaldi et Korai ve Curti, Gordayce idem diye yazıyordu. Lerch'in eserinin (1856) serlevhası da bu görüşün tarzını kabul ettiğinden gösterir: "Recherches sur les Kurdes iraniens et sur leurs ancetres, les Chaldeens septentrionaux" (8)

CYRİTLER DE KÜRTÜ

Hartmann, Nöldeke ve Weisbach tarafından yapılan araştırmalar neticesinde bu mesele yeni bir veche almıştır. Bunlar lisani bakımdan kurd ve kardu şekillerinin tekkik edilmesi zaruretiyle ileri sürmüşlerdir. Aynı zamanda bu alimler kürtlerin, klasik müellifler tarafından Medya ve Fars'ta Cyrtiler kavim mücediyetleri zikredilen kavim Kürtler olarak kabul edilmişlerdir. Bu faraziye Fars bölgesinde Sasaniler devrinde itibaren yaşadıkları zikredilen bir çok kürt köbelerinin mücediyetleri ile te'yet edilmiş bulunuyor (10)

KARDUK KAVİMİ KİMDİ?

İsimleri daha sonraları da unutulmamış olan bu karduk kavmi kimdir? Xenophon'a göre, Karduklar ne kral Artaxerxes'in, ne de Ermenilerin hakimiyetini tanıdıklarıdır. M.Ö 1. asrda, Tigranes II, Korduene ülkesini ele geçirdiği zaman, memleketin kralı Zarbuenos'u idam ettirmiş idi. Korduene kralının ismi Manisarus idi. Hübschmann'a göre bu sırada Korduene eyaleti ancak sathii bir şekilde Ermenileştirilmiş idi. (5)

Esas itibari ile, Xenophon devrinde Diele'nin sınımlarında, ana kıltiden ayrı kalmış İrani bir kabileye tesadüf edilmiş, olmayacak bir şey değil ise de, Karduların kavmi vasıfları hakkında bir hüküm verilemeyecek için, ancak isimlerinin şahadetine dayanılmaktadır. Bu isim sami benzerlerdir ve vardır (Akkad-asurcada korau "kuvetli, kahraman", karadu "kuvetli olmak"); ayrıca bu isim, Haldi kavminin adı ile de bir ses benzerliği göstermektedir: bu sözü geçen kavim daha ziyade asuri aslından gelme Urartu, Urartu ismi ile tanınır ve bunlara İbricerede Ararat, denilir. Bu kavim M.Ö. IX. asrda ortaya çıktı ve ondan sonra Van gölü bölgesinde VI. asr başlarına kadar siren kuvvetli bir devlet te'is etti. Lehmann-Haupt Haldileri garptan gelen muhacirler olarak telakkî etmekte, (6). E. Mayer ise, bunların hareket noktasını Asya nehrinin havzasının orta kısmlarında bulmaktadır.

(1) Thureau-Dangin, Revue d'Assyriologie, V, s. 99, VI, s. 67
(2) Serefname-1, s. 146
(3) Driver, The name Kurd and its philological connections (J.R.A.S. 1923), s. 400
(4) Baluzuri, s. 176; Tabari, III, s. 610
(5) Hübschmann, Die altarm. Ortsnamen, s. 239 ve Armen Gramm-1897/11, s. 518-520
(6) Lehmann-Haupt, Mater 7, Alter Gesch. Armeniens, Göttingen, 1907, s. 123
(7) E. Mayer, Gesch., d. Altertums, I/11, 1913, s. 474
(8) Strabo
(9) Karmamak-1, artaşsırlı Papakan-tercümesi Nöldeke, Göttingen, 1879, s. 37-48 ve Arapça müelliflerinde ikayittir.

Yarın:
"Sistemli incelemeler Kürt adı altında birçok eski kavmin varlığını ortaya çıkaracaktır"

Yarın:
İngilizlerin kışkırtmaları ve Kürtlerin tepkileri

Ka hraman maras Davası iddianamesi bugünden itibaren 5. sayfamızda